

Држава - омиљени клијент банака

Ни грађанима, али ни економистима, није јасно како су банкарски успели да зараде толике паре у протеклој години. "Држава гарантовала профит банкама кроз репо операције и субвенционисане кредите, у замену за обећање да банке не повлаче паре", каже Милан Кнежевић.

Банке у Србији су за првих девет месеци оствариле профит од око 200 милиона евра, за 22 одсто више него у истом периоду прошле године. Додуше, у трећем кварталу је раст профита мало успорио јер је у првом полугодишту добит банака била чак 76 одсто већа него у истом периоду прошле године. Ни грађанима, али ни економистима, није јасно како су успели да зараде толике паре када је 38.000 предузећа у блокади а и она која нису, имају великих проблема да плаћају своје обавезе. С друге стране, тешко да има пара и од грађана јер у Србији број запослених који могу да се задуже стално пада, као и плате оних који још увек имају посао. Одговор се вероватно налази на трећој страни, а то је да је омиљени клијент банака постала држава. Банке, разумљиво, траже највећи могући профит уз што мањи ризик и нашле су га код Народне банке и Министарства финансија, а не треба прескочити ни Министарство економије са њиховим субвенционисаним кредитима. У сваком случају, у систему који зависи од тога колико ће банке пара пласирати државним институцијама, добитник је познат, а то су управо банке.

Билиони динара под каматом код НБС

Тако стабилност курса динара, а пре свега цена, зависи од тога колико ће новца Народна банка стерилисати репо операцијама, а једини начин да натера банке да дају паре баш њима јесте повећање каматне стопе. Тако је пре неколико недеља НБС повећала референтну каматну стопу на 10,5 одсто, а најаве су да ће камата и даље да расте. Упркос томе, репо сток се налази на најнижем нивоу ове године са 36,6 милијарди динара. Почетком године на рачуну НБС налазило се 170,6 милијарди динара по основу продаје двонедељних благајничких записа. По просечној каматној стопи од 8,87 одсто ове године банке су уложиле у благајничке записе 2,4 билиона динара и на томе, по основу камате, зарадиле скоро осам милијарди динара или око 75 милиона евра. У

прошлој години је за стерилисање 3,12 билиона динара плаћено око 164 милиона евра камате банкама, које узгред буди речено, једине имају право да купују ове хартије Народне банке.

У трку за парама банака од прошле године укључила се и држава, односно Министарство финансија, емитујући трезорске записе којима се финансира буџетски дефицит. У септембру ове године, према подацима из Билтена јавних финансија Министарства финансија, стање дуга по основу трезорских записа достигло је скоро 160 милијарди динара. То је за око 50 милијарди динара више него на почетку године, па делом објашњава где су отишле паре из репо трансакција са Народном банком, будући да су управо банке највећи купци државних обвезница. Отишле су тамо где ће више зарадити, јер држава је много издашнија и тренутно плаћа камату од 13,5 до 14,5 одсто годишње. Податак колико је из буџета плаћено на камате по основу трезорских записа остаје тајна, јер ни после недељу дана нисмо добили одговор из Министарства финансија. Али у буџету постоји ставка отплата камата, на коју је потрошено 24,5 милијарде динара или око 240 милиона евра, док је за отплату главнице домаћим кредиторима плаћено 158,6 милијарди динара или око 1,5 милијарди евра у првих девет месеци ове године.

На крају, свој допринос расту профитабилности банака дало је и Министарство економије својим чувеним субвенционисаним кредитима и за становништво и за привреду. Осим што је помогло банкама да нађу клијенте, а да не спусте своје камате, за субвенције је из буџета издвојено 55 милиона евра прошле године и још око 35 милиона евра ове године.

Код игре између банака и државе не треба заборавити ни директне кредите којима се држава задужује. Тако је недавно усвојен закон о зајму 250 милиона евра од домаћих банака за поуну буџетског дефицита по каматама од око шест одсто. У исто време, фирме муку муче да финансирају пословање јер и ко може да узме кредит по комерцијалним условима - као да је потписао банкрот јер, како је недавно изјавио Милош Бугарин председник Привредне коморе Србије, који посао може да направи толики профит па да финансира и астрономске камате.

Држава истиснула привреду

Ланац неликвидности довешће до тога да банке овде буду губитници и тако задовољити божју и људску правду

Економиста Горан Николић, сарадник Института за европске студије, истиче да је економско правило да када држава нуди своје хартије по високим каматама - тако смањује улагања у приватни сектор.

"Нема сумње, када држава да камате на трезорске записе од 13 до 14 одсто, тиме демотивише кредитирање привреде", каже Николић.

Милан Кнежевић, председник Асоцијације малих и средњих предузећа и предузетника и власник текстилне фирме "Модус", оцењује да је држава гарантовала профит банкама у замену за Бечки споразум којим су се банке обавезале да не смањују кредитну изложеност у Србији претходне у две године.

"У Србији је од државног већи проблем приватни дуг. Наша привреда се кросбордер кредитима задужила 11 милијарди евра и они су тим тајкунским новцем, кроз кросбордер кредитне, куповали а сада долази време да се тај новац враћа. Прошле године је доспевало милијарду евра, а плаћено је само 400 милиона. Бечки споразум је представљао договор да банке не повлаче паре и да принудно не наплаћују кредитне, а држава ће обезбедити део профита кроз репо операције и субвенционисане кредитне. Ја мислим да ће ланац неликвидности довести до тога да банке овде буду губитници и тако задовољити божју и људску правду", каже Кнежевић.

Финансијски консултант у Лондону Небојша Катић оценио је да ће следеће године највећи проблем бити како избећи банкарску кризу.

Чека нас банкарска криза

"Једино како се банкарска криза сада избегава то је интервенцијама НБС на девизном

тржишту. Скандалозно је да је 1. октобра 2008. године у репо трансакцијама било заробљено 3,2 милијарде евра, у исто време док се привреда гушила без новца. Постављен је систем тако да што банке више пара дају више камате добијају. Уз то Народна банка им је дуго гарантовала да неће бити девалвације, тако да профит банака не буде смањен приликом изношења пара из земље", каже Катић.

Према његовим речима, није то једини начин како су банке од државе добиле прилику за добру зараду. Он истиче и да банкарски сектор у последњих десет година скоро да није плаћао порез на добит због силних ослобађања и олакшица иако Србија има једну од нижих пореских стопа на добитак од 10 одсто.

"Банке су ефективно плаћале три одсто порез на добит", истиче Катић.

(Балканмагазин, 3.12.2010)